

POJEM KAZENSKIH SANKCIJ

I. KAZENSKIE SANKCIJE KOT OBLIKA REAKCIJE PROTI KRIMINALITETI

1. BISTVO KAZENSKIH SANKCIJ

- družba reagira na kriminaliteto tako, da zoper storilce kaznivih dejanj uporabi sankcije prisilne narave – kazni
- kazen je imela najprej obliko **maščevanja oškodovanca**
- danes je kazen **sredstvo družbenega reagiranja na kaznivo dejanje** in ima naslednje značilnosti:
  - kazen je izraz negativnega moralno-etičnega vrednotenja kaznivega dejanja in storilca
  - kazen mora na ljudi vplivati tako, da bodo vedeli kaj je dovoljeno in kaj prepovedano
  - kazen naj kot grožnja, ki je predvidena za kršitelje, deluje zastraševalno tudi na druge ljudi
  - kazen pomeni nasilen poseg v pravice posameznika, čeprav je humanizirana

2. RAZVOJ KAZENSKIH SANKCIJ

- **kazni**
  - kazen je ena izmed oblik kazenskih sankcij, dolgo časa je bila edina oblika kazenskih sankcij
  - kazen za storilca pomeni poseg v vrednote, ki so zanj izredno pomembne
  - poznamo različne oblike kazni: smrtne kazni, telesne kazni, kazni na časi, prostostne kazni in delo obsojencev
  - kazni so se postopoma humanizirale: najprej so telesne kazni večinoma zamenjale prostostne kazni, nato so ugotovili, da obsojene na prostostne kazni lahko uporabijo za delo, nazadnje so ugotovili, da je kazni mogoče uporabiti v prevzgojni in resocializacijski namen
- **varnostni ukrepi**
  - varnostni ukrepi so vrsta kazenskih sankcij, ki je dopolnila družbeno reagiranje proti kriminaliteti
  - ugotovili so, da kazen ne more uspešno delovati na tiste storilce, ki so nevarni za družbo ali pa so nedojemljivi za učinek kazni (*neprišteveni storilci, specialni povratniki, poklicni storilci...*)
  - zoper takšne storilce so začeli uporabljati ukrepe, s katerimi so izločili njihovo nevarnost za družbo
- **vzgojni ukrepi**
  - posebna vrsta ukrepov, ki se uporablja samo proti mladoletnikom
  - uporaba kazni za mladoletnike je neučinkovita, zato je treba ukrepe proti mladoletnikom zasnovati drugače
  - mladoletniki so osebnosti v razvoju, njihova osebnost je še dovolj dojemljiva za prilagoditve in spremembe,
  - težnja je, da se z vzgojnimi ukrepi mladoletnik prevzgoji, da se mu pomaga...
- **sankcije opozorilne narave**
  - posebna vrsta kazenskih sankcij, ki so se razvile v zadnjem času
  - to so pogojna obsodba, sodni opomin, delo v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij...

II. SODOBNI POGLEDI NA KAZENSKÉ SANKCIJE

1. FUNKCIJE KAZENSKIH SANKCIJ

- **generalno preventivna funkcija kazni:** moralna obsodba kaznivega dejanja in grožnja možnim storilcem kaznivih dejanj – to je še danes ena izmed temeljnih funkcij kazenskih sankcij, generalna preprečitev mora preventivno delovati proti kriminaliteti
- **specialno preventivna funkcija kazni:** ne gre več za povzročanje trpljenja in zastraševanje storilca, ampak za to, da se doseže resocializacija storilca – zato se je razvil sistem resocializacijskih ukrepov, katerih namen je odvrti storilca od ponovne storitve kaznivih dejanj in ga vrniti v družbo, v kateri bo sposoben prevzemati obveznosti in uživati pravice in da ne bo znova storil kaznivega dejanja
- **pravičnost:** ta funkcija v kazensko pravo vnaša etična in moralna merila, pravičnost opravičuje uporabo kazenskih sankcij le tedaj, če in kolikor je to potrebno za obstoj družbe
- **povračilnost:** gibanje za novo družbeno varstvo v 70. letih poleg pravičnosti poudarja tudi povračilnost

2. MONIZEM IN PLURALIZEM KAZENSKIH SANKCIJ

- **monizem kazenskih sankcij:** sistem kazenskih sankcij obsega samo eno vrsto kazenskih sankcij in sicer kazni
- **dualizem kazenskih sankcij:** sistem kazenskih sankcij, ki omogoča uporabo dveh vsebinsko različnih vrst kazenskih sankcij zoper različne skupine storilcev kaznivih dejanj, in sicer kazni in varnostnih ukrepov
- **pluralizem kazenskih sankcij:** sistem kazenskih sankcij, ki zagotavlja številne in različne oblike nadomestil za kazni, še posebej za kazni odvzema prostosti

III. SISTEM KAZENSKIH SANKCIJ V KZ

1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI

- slovenski sistem kazenskih sankcij temelji na **pluralističnem izhodišču**
- **temeljna delitev kazenskih sankcij:** kazni, varnostni ukrepi, vzgojni ukrepi in opozorilne sankcije
- velja **načelo zakonitosti:** za kaznivo dejanje je mogoče izreči samo tisto kazensko sankcijo, ki je predpisana pri posameznem kaznivem dejanju, še preden je bilo storjeno
- sistem kazenskih sankcij omogoča **individualizacije**, saj ima sodišče ima na voljo velik razpon kazni
- čedalje bolj pa se uveljavlja spoznanje o potrebi **oblikovati nove sankcije**, ki bi pomenile nadomestilo za kazni odvzema prostosti (*izvrševanje dela v korist lokalne skupnosti, poravnava med storilcem in oškodovancem*)
- pri nas take sankcije niso samostojne sankcije, ampak je mogoče kazen zapora do 3 mesecev izvršiti tako, da obsojeni opravi delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti

2. ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH VRST KAZENSKIH SANKCIJ V KZ

- **kazni:** uporabljajo se za polnoletne, kazensko odgovorne storilce kaznivih dejanj
  - prostostne kazni
- **opozorilne sankcije:** pomenijo nadomestilo za odvzem prostosti
  - pogojna obsodba
  - pogojna obsodba z varstvenim nadzorom
  - sodni opomin

- **varnostni ukrepi:** če so pri storilcu kaznivega dejanja podana določena stanja ali okoliščine, zaradi katerih obstaja nevarnost, da bodo ponavljali kaznivo dejanje, varnostni ukrepi izhajajo iz storilčeve nevarnosti ne iz njegove krivde, mogoče jih je izreči poleg kazni ali namesto nje
  - obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu
  - obvezno psihiatrično zdravljenje na prostoti
  - obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov
  - prepoved opravljanja poklica
  - odvzem vozniškega dovoljenja
- **vzgojni ukrepi:** namenjeni so mladoletnikom, ki so storili kaznivo dejanje in so stari med 14 in 18 let, ti ukrepi niso negativno moralno obarvani, nekateri izmed vzgojnih ukrepov se lahko izrečejo tudi mlajšim polnoletnim osebam od 18 do 21 let, če je primerneje izreči tak ukrep kot zapor (*mladoletniški zapor ali izreče denarna kazen*)

3. SPLOŠNI NAMEN IN MEJE KAZENSKIH SANKCIJ

- **temeljni namen kazenskih sankcij:** varovati družbo pred kaznivimi dejanji, ki se doseže z
  - represivni ukrepi: povzročitev zla storilcu kaznivega dejanja
  - preventivni ukrepi: težnja, da bi dosegli učinke generalne in specialne preprečitve
- **temeljni namen kazni:**
  - povračilnost ali retribucija: skuša izravnati povzročeno zlo z zlom, ki ga pomeni kazen; hkrati imamo še zahtevo, naj pomeni kazen tudi sredstvo za vzdrževanje pravne varnosti
  - preprečevanje ali preprečitev: skuša kazni oblikovati tako, da bi bilo z njo mogoče preprečiti nova kazniva dejanja; hkrati je treba obsojenemu storilcu zagotoviti resocializacijo (*to je njegova pravica, ne pa dolžnost*)
- **temeljni namen varnostnih ukrepov:** preprečevati kazniva dejanja v prihodnje
- **temeljni namen vzgojnih ukrepov:** vzgoja, prevzgoja in pomoč

KAZNI

I. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI KAZNI

- sodobni kazenskopравни sistemi poznajo več vrst kazni, vendar obstaja težnja, da bi se njihovo število zmanjšalo
- kazni razlikujemo glede na to katera vrednota je z njimi prizadeta, obstajajo pa še druge delitve

DELITEV KAZNI

- **glavne kazni:** izrekajo se samostojno (*po KZ se kazen zapora lahko izreka samo kot glavna kazen*)
- **stranske kazni:** izrekajo se poleg glavne kazni (*po KZ se smeta prepoved motornega vozila in izgon tujca iz države izreči le kot stranska kazen ob kazni zapora, denarni kazni ali pogojni obsodbi*)
- **trajne kazni:** dosmrtno kazni odvzema prostoti (*KZ jih ne pozna*)
- **časovno omejene kazni:** so predpisane in se izrekajo za omejeno časovno obdobje, določene so v razponu (*KZ predvideva splošni minimum in splošni maksimum, lahko pa določi tudi posebni minimum in posebni maksimum*)
- **alternativne kazni:** za posamezno kaznivo dejanje je mogoča izbira med dvema kaznima
- **kumulativne kazni:** za posamezno kaznivo dejanje je mogoče hkrati izreči obe kazni

ZNAČILNOSTI KAZNI V SODOBNEM KAZENSKOPRAVNEM SISTEMU

- kazen mora biti **osebna**, prizadeti sme le storilca, čeprav posredno prizadene širši krog oseb
- kazen mora biti **humana**, ne sme povzročati trpljenja, ali pomeniti mučenje obsojenca
- kazen mora biti v **sorazmerju s stopnjo in obliko storilčeve krivde**
- kazen mora **zadostiti občutku pravičnosti**
- kazen mora biti **sorazmerna teži storjenega kaznivega dejanja**

- kazen mora biti **popravljiva**, da je mogoče popraviti njen učinek in posledice, če je bila izrečena neupravičeno

VRSTE KAZNI PRI NAS

- zapor
- denarna kazen
- prepoved vožnje motornega vozila
- izgon tujca iz države

ZNAČILNOSTI

- za razvoj našega sistema kazni je značilno **postopno zmanjševanje števila kazni** (iz 12 na 4)
- **načelo zakonitosti kazni**: izreči se sme samo tista kazen, ki je za posamezno kaznivo dejanje predpisana in v naprej določena v zakonu kot glavna kazen
- **načelo individualizacije kazni**: med več možnimi predpisanimi kazni se izbere najprimernejša ter se odmeri znotraj predpisanih zakonskih okvirov, možno je tudi milejše ali strožje obravnavanje storilca
- **izjema od načela zakonitosti**: če gre za kaznivo dejanje storjeno iz koristoljubnosti, za katero sodišče izreče kot glavno kazen zapor, sme sodišče izreči denarno kazen kot stransko kazen tudi ko ni predpisana ali kadar je predpisana alternativno z zaporem

II. NAMEN KAZNI

- namen kazni je mogoče to razbrati iz **odločbe o odmeri kazni**: sodišče mora odmeriti kazen v mejah, ki so z zakonom predpisane za to dejanje, glede na težo storjenega dejanja in glede na storilčevo krivdo
- zakonik postavlja **zahtevo po sorazmernosti med težo kršitve in krivde ter sankcijo**
- iz tega izhaja, da je **namen kazni**:
  - **povračilni namen**: kazen mora pomeniti povračilo za storjeno dejanje, gre za moralno obsodbo storilčevega vedenja; povračilnost služi zagotavljanju sorazmernosti med težo kaznivega dejanja in kaznijo, povračilnost služi vzdrževanju pravnega reda, pravne varnosti ter pravičnosti pri izbiri in odmeri kazni
  - **generalno preventivni namen**: kazen pomeni grožnjo za ljudi, ki se bo uresničila tudi zoper njih če bodo storili kaznivo dejanje, s tem kazen zastraševalno vpliva na druge, da ne bi delali kaznivih dejanj; kazen mora prispevati k temu, da ljudje ne bi izvrševali kaznivih dejanj, jih odvrčati od kaznivih dejanj
  - **specialno preventivni namen+resocializacija**: kazen mora vplivati na storilca, tako da v prihodnje ne bo ponavljal kaznivih dejanj, hkrati mota biti kazen tudi možnost, da se storilec poboljša – obsojeni ima možnost, da med izvrševanjem kazni sprejme ponujene programe resocializacije; resocializacija kot vsebina specialne prevencije je eden najpomembnejših namenov kaznovanja, vezana je na obsojenčevo privolitev

III. VRSTE KAZNI IN POGOJI ZA NJENO IZREKANJE

1. KAZEN ZAPORA

- kazen zopora je **prostostna kazen**
- je ena najstarejših oblik kazni, nadomestila je telesne kazni, pa tudi smrtne kazni, ker je to bolj humana sankcija
- včasih so poznali veliko različnih vrst prostostnih kazni, ki so se razlikovale po načinu izvršitve, danes večina kazenskopравnih sistemov pozna samo **eno kazen odvzema prostosti – zapor** (tudi KZ)
- zapor je vedno le **glavna kazen** in se sme izreči samo, če je **predpisan za zakonom**
- lahko se izreče kot **nadomestilo za neplačano in neizterljivo denarno kazen**
- izreče se **najmanj 15 dni in največ 15 let** zakopa, pri najhujših kaznivih dejanjih se sme **alternativno** izreči kazen zopora **30 let**, ni pa mogoče izreči kazni zopora med 15 in 30 let

- kazen zapora do 2 leti se predpiše brez določitve najmanjše mere te kazni, kar ima pomen za omilitev kazni, saj lahko sodišče v primeru, če najmanjša mera kazni zapora ni določena, namesto te kazni izreče denarno kazen
- uporaba kazni odvzema prostosti le **skrajno sredstvo**, saj je prostost ena od najpomembnejših vrednot
- poskusi **omejevanja kazni odvzema prostosti** gredo predvsem v dveh smereh:
  - uvajanje različnih oblik izvršitve kazni zapora: obsojenec ni več v zaporu 24 ur dnevno, ampak je tam le ponoči, med prostim časom, konec tedna, sicer pa opravlja redno delo v svojem normalnem okolju
  - uvajanje alternativnih sankcij: sankcije, ki jih pravo predvideva namesto kazni zapora in imajo drugačno naravo, lahko gre za premoženjske kazni, odvzem kakšne pravice, izvrševanje del v korist lokalne skupnosti

2. DENARNA KAZEN

- denarna kazen sodi med **premoženjske kazni**, ki so se **razvile iz odškodnine žrtvi**
- danes je ena **najpomembnejših in najpogosteje uporabljenih kazni**
- je eno najboljših nadomestil za kratkotrajne prostostne kazni
- denarna kazen se lahko izreče kot **glavna ali stranska kazen** – kot glavna kazen se sme izreči samo, kadar je predpisana za posamezno kaznivo dejanje, kot stranska kazen se sme izreči za kazniva dejanja iz koristoljubnosti, tudi če ni predpisana z zakonom, ali kadar je predpisano, da se storilca kaznuje z zaporem ali z denarno kaznijo
- **ugovori in odgovori zoper denarno kazen**:
  - denarna kazen ne prizadene vseh ljudi enako, ker za tiste ki imajo slabši premoženjski položaj pomeni hudo breme – cendar se pri odmeri denarne kazni upošteva premoženjsko stanje obsojenca
  - denarna kazen ni osebna, ker prizadene tudi druge člane družine – vendar tudi druge kazni, zlasti zapor, ne prizadenejo samo obsojenca, ampak tudi člane družine
  - denarna kazen sama po sebi ni učinkovita, ker kazen lahko plača kdo drug – vendar je o učinkovitosti ali neučinkovitosti je težko govoriti
- **način predpisovanja denarne kazni**:
  - v razponu: zakon določi splošno zgornjo in spodnjo mejo kazni, sodišče jo izreče v tem okviru, upoštevajoč premoženjsko stanje storilca, tak način je problematičen v gospodarskih sistemih z visoko inflacijo
  - v dnevni zneskih: ta način zagotavlja večjo enakost pri odmeri denarne kazni storilec z različnim premoženjskim položajem, hkrati tudi bistveno zmanjšuje vpliv inflacije na denarno kazen – tak način predpisovanja sprejema tudi KZ, sodišče pri izreku določi število in višino dnevnega zneska, pri tem pa upošteva: storilčevo plačo v zadnjih 3 mesecih, njegove druge dohodke, njegove družinske obveznosti
- sodišče mora v sodbi določiti **rok za plačilo denarne kazni**, in sicer najmanj 15 dni in največ 3 mesece
- denarna kazen se lahko odplačuje tudi v obrokih, vendar ne dlje kot 2 leti
- če obsojenec v roku, ki je določen, denarne kazni ne plača, se znesek **izterja prisilno**, če je prisilna izterjava neuspešna, lahko **sodišče zamenja denarno kazen z zaporem**

3. PREPOVED VOŽNJE MOTORNEGA VOZILA

- prepoved vožnje motornega vozila je **stranska kazen**, izrek te kazni je **fakultativen**
- to kazen sme sodišče izreči **storilcu kaznivega dejanja zoper varnost javnega prometa**
- temelj kazni je krivdno ravnanje storilca v javnem prometu, ki zahteva poleg glavne kazni še dodatno sankcijo
- storilec je povsem sposoben sodelovati v prometu kot voznik, vendar generalno in specialno-preventivni razlogi zahtevajo, da se mu izreče poleg glavne tudi ta stranska kazen
- kazen traja **najmanj 3 mesece in največ 1 leto**
- **razlika med prepovedjo vožnje motornega vozila in odvzemom voziškega dovoljenja**:

- prepoved vožnje motornega vozila je kazen, odvzem vozniškega dovoljenja pa varnostni ukrep
- kazen prepoved vožnje motornega vozila se izreče storilcu, ki je sposoben za vožnjo
- varnostnem ukrep odvzema vozniškega dovoljenja se izreče storilcu, za katerega sodišče spozna, da ni sposoben sodelovati v javnem prometu kot voznik vozila
- prepoved vožnje se nanaša na motorno vozilo določene vrste (*kopni, vodni, zračni prometu*) ali kategorije (*B kategorija*)
- prepoved vožnje motornega vozila je mogoče izreči tudi osebi, ki ima tuje vozniško dovoljenje – v tem primeru obsega ta kazen prepoved uporabe vozniškega dovoljenja v RS

4. IZGON TUJCA IZ DRŽAVE

- izgon tujca iz države je **stranska kazen**, izrek te kazni je **fakultativen**
- **vsebinski pomen te kazni** je, da mora tujec, ki se mu kazen izreče, državo zapustiti, v času trajanja kazni se v državo ne sme vrniti in se v njej ne sme nastaniti
- trajanje kazni je časovno omejeno **od 1 leta do 10 let**

IV. ODMERA KAZNI

1. ODMERA KAZNI V OKVIRU INDIVIDUALIZACIJE KAZENSKIH SANKCIJ

- **individualizacija** pomeni prilagoditev kazenske sankcije teži kaznivega dejanja in osebnosti storilca
- **zakonska individualizacija**: zakonik predpisuje različne vrste kazni za posamezna kaziva dejanja in zakonske okvire za posamezne vrste kazni; kazni so predpisane v razponu, saj je kaznivo dejanje lahko storjena v hujši ali milejši obliki; zakonik daje možnost za upoštevanje obteževalnih in olajševalnih okoliščin, navaja pravila o omilitvi in odpustitvi kazni, o povratku, o odmeri kazni za dejanja v steku... –to so možnosti za individualizacijo
- **sodna individualizacija**: sodišče oceni težo konkretnega dejanja, stopnjo storilčeve krivde in storilčevo osebnost, nato pa med možnimi sankcijami izbere najprimernejšo in določi njeno višino, upoštevajoč pri tem vse okoliščine posameznega konkretnega primera, sodišče mora v sodbi obrazložiti katere okoliščine je upoštevalo

2. SPLOŠNA PRAVILA ZA ODMERO KAZNI (*olajševalne in obteževalne okoliščine*)

- **višina kazni** se določi z **uporabo splošnih pravil za odmero kazni**, ki upoštevajo težo dejanja in stopnjo storilčeve krivde ter olajševalne in obteževalne okoliščine
- **olajševalne in obteževalne okoliščine** vplivajo na to, da je kazen v zakonskem okviru manjša ali večja
- naš zakon **eksemplifikativno** našteva okoliščine, ki jih šteje za olajševalne ali obteževalne, poleg naštetih lahko sodišče upošteva še druge okoliščine, ki jih je ugotovilo in so po pomenu enakovredna tistim, ki so našete v KZ
- olajševalne in obteževalne okoliščine so lahko **objektivne**, če nanašajo na kaznivo dejanje in njegove objektivne značilnosti, ali pa **subjektivne**, če se nanašajo na storilčevo krivdo in na njegovo osebnost
- upoštevanje okoliščin je pri nas vedno **fakultativno**, ne obvezno
- **vrste olajševalnih in obteževalnih okoliščin**
  - **stopnja kazenske odgovornosti**: kot okoliščina se upošteva višja ali nižja stopnja prištevnosti pa tudi različna intenzivnost krivda, ne samo glede na vrsto krivde, tudi znotraj vrste je intenzivnost krivde lahko različna
  - **nagibi storilca**: to psihična gibala, ki so vodila storilca pri storitvi kaznivega dejanja, nagibi kot okoliščina so lahko zavržni ali pozitivni (*brezobzirnost, koristoljubje, usmiljenje, zaradi otroka...*)

- stopnja ogrožanja ali kršitve zavarovane dobrine: nanaša se na težo posledice kaznivega dejanja, stopnja ogrožanja je lahko različna po obsegu in po intenzivnosti
- okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje storjeno: pri vsakem kaznivem dejanju so različne, treba jih je posebej ugotoviti, objektivne so kraj, čas, način storitve, subjektivne so odnos med storilcem in oškodovancem, izzvanost, mladostna nepremišljenost..., sodišče bolj upošteva objektivne
- prejšnje življenje storilca: ali je bil storilec do storitve kaznivega dejanja že prej kaznovan ali ni kršil pravnih predpisov, ali je izpolnjeval svoje družbene dolžnosti in kako, sploh vse storilčevo življenje in osebnost
- osebne in premoženjske razmere storilca: upošteva se njegovo splošno življsko situacijo, gmotne, družinske, zdravstvene, vzgojne in druge okoliščine
- obnašanje storilca po storjenem kaznivem dejanju: ali storilec dejanje obžaluje, skuša povrniti škodo, ima pozitiven odnos do oškodovanca, se je sam prijavil, ali je dejanje priznal..., to razkriva storilčev odnos do dejanja in ima pomen za napoved njegovega vedenja v prihodnje, zato je pomemben element individualizacije, je pomembna okoliščina subjektivne narave
- poravnava škode, povzročene s kaznivim dejanjem: povrnitev škode ima velik pomen, predstavlja obliko odvratanja kazenskega postopka (*poravnava, odložitev kazenskega pregona*)
- druge okoliščine, ki se nanašajo na storilčevo osebnost: če sodišče v zvezi z osebnostjo storilca ugotovi, da bo resocializacija lahko dosežena z milejšo kaznijo, lahko to upošteva in izreče takšno kazen

3. POVRATEK

- **povratek** pomeni, da sodišče sodi storilcu, ki je bil že obsojen zaradi kaznivega dejanja
- **povratniki** so togi in neprilagodljivi ljudje, da so nenehno v konfliktnem položaju z družbo in njenimi normami
- **kazni in resocializacijski programi** so za povratnike **manj uspešni ali neuspešni**, ker se niso sposobni prilagoditi okoliščinam, možnostim in zahtevam življenja na prostosti tako, da ne bi ponavljali kaznivih dejanj
- za povratnike so potrebne **posebne vrste kazenskih sankcij in posebni prevzgojni programi**
- zato se za povratnike izrekajo **varnostni ukrepi namesto kazni**, povratek se upošteva pri odmeri kazni le, če je bilo novo kaznivo storjeno v kratkem času po tistem, ko je bil storilec obsojen za prejšnje kaznivo dejanje
- **vrste povratka**:
  - splošni povratek: storilec je bil že obsojen zaradi kateregakoli kaznivega dejanja, storilec ponavlja kazniva dejanja, ki so različna, navadno pa so različni tudi nagibi in motivi storilca
  - posebni ali specialni povratek: storilec je bil že obsojen zaradi istovrstnega kaznivega dejanja
  - enkratni povratek: storilca, ki je bil pred storitvijo kaznivega dejanja, obsojen samo enkrat
  - večkratni povratek: storilec, ki bil pred storitvijo kaznivega dejanja že obsojen za večkrat
- **povratek po KZ**
  - enkratni povratek: položaj, ko je bil storilec že pravnomočno obsojen, ali je kazen preстал, ali je kazen zastarala ali mu je bila odpuščena, povratek je določen kot fakultativna okoliščina, pomembna za odmero kazni, lahko se šteje za obteževalno okoliščino: če je novo kaznivo dejanje iste vrste kot prejšnje, če je novo kaznivo dejanje storjeno iz enakih nagibov, če je časovni razmik med prejšnjo in sedanjo obsodbo majhen
  - večkratni povratek: storilci, ki so v različnih časovnih obdobjih storili več kaznivih dejanj, sodišče ima fakultativno možnost, da izreče strožjo kazen od tiste, ki je predpisana,

pod strogimi pogoji: če je storilec storil naklepno kaznivo dejanje, za katero je predpisana kazen zapora, če je bil vsaj dvakrat že obsojen za istovrstna kazniva dejanja na 1 leto zapora, če od dne, ko je bil izpuščen še ni minilo 5 let; sodišče lahko upoštevati tudi: sorodnost storjenih kaznivih dejanj, nagibe in druge okoliščine – tudi če sodišče ugotovi vse pogoje ni dolžno izreči strožje kazni; z izrekom strožje kazni ne sme preseči dvojne mere predpisane kazni in ne sme preseči 15 let, če preteče 5 let odkar je bil storilec izpuščen iz zapora, večkratni povratek zastara

4. ODMERA KAZNI ZA KAZNIVA DEJANJA V STEKU

- če sodišče obravnava kazniva dejanja v steku, obravnava več kaznivih dejanj, ki jih je storil en sam storilec
- sodišče mora ugotoviti obstoj vsakega kaznivega dejanja in za vsako posebej določi kazen po vrsti in višini
- ker pa je z eno sodbo mogoče izreči za enega storilca le eno glavno kazen, mora sodišče na podlagi posebnih pravil **izreči enotno kazen za vsa kazniva dejanja v steku**
- **pravila za izrekanje kazni pri kaznivih dejanjih v steku – uporaba v KZ:**
  - pravilo o absorbciji: hujša kazen vključuje tudi milejšo kazen, ki je bila določena za posamezno kaznivo dejanje v steku, kot enotna kazen se izreče samo najhujša izmed kazni – **KZ**: če je za eno od kaznivih dejanj v steku sodišče določilo kazen zapora 30 let (*ki je pri nas najstrožja kazen*), se izreče le to kazen
  - pravilo o asperaciji: sodišče mora izreči enotno kazen, ki je večja od vsake kazni, določene za posamezno kaznivo dejanje, vendar enotna kazen ne sme doseči vsote vseh kazni, določenih za posamezna kazniva dejanja, to pravilo se uporablja najpogosteje – **KZ**: uporablja se, kadar sodišče za posamezna kazniva dejanja v steku določi kazen zapora, enotna kazen mora biti višja od posamezno določene kazni, vendar ne sme preseči 20 let zapora; če je za kazniva dejanja predpisana kazen zapora do 3 let, enotna kazen ne sme preseči 8 let zapora, če je sodišče za vsaj tri dejanja v steku določilo kazen 10 let zapora se sme izreči kazen 30 let
  - pravilo o kumulaciji: kot enotna kazen se izrečejo vse kazni, ki jih je sodišče določilo za posamezna kazniva dejanja, kazni se kopičijo – **KZ**: to pravilo se uporablja za izrekanje denarne kazni, kazen ne sme preseči seštevka vseh določenih denarnih kazni in ne 360 dnevni zneskov (*3 milijone tolarjev*), če je bilo eno ali več kaznivih dejanj storjenih iz koristoljubnosti, pa ne 1500 dnevni zneskov (*9 milijonov tolarjev*)

5. VŠTEVANJE PRIPORA IN PREJŠNJE KAZNI

- **pripor** pomeni odvzem prostosti v času kazenskega postopka (*do pravnomočnosti sodbe*) kot ukrep za zagotovitev obdolženčeve navzočnosti in za uspešno izvedbo postopka
- KZ določa, da se čas prebit v priporu ali kakršenkoli drug odvzem prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem, všteva v izrečeno kazen zapora, mladoletniškega zapora in v denarno kazen
- če je kazenski postopek uveden za več kaznivih dejanj in pripor ni odrejen za vsako od njih, se čas prebit v priporu všteva v izrečeno kazen zapora, mladoletniškega zapora in denarno kazen za tisto kaznivo dejanje, za katero je bil obdolženec obsojen
- en dan pripora = en dan zapora = en dan mladoletniškega zapora = dva dnevna zneska denarne kazni

6. OMILITEV KAZNI

- včasih se pojavi kaznivo dejanje, katerega teža je manjša od tiste, ki se izraža v spodnji meri prepisane kazni
- okoliščine zaradi katerih je teža kaznivega dejanja manjša so objektivne ali subjektivne narave
- sodišče lahko **izreče kazen, ki je nižja od predpisane** ali uporabi **milejšo vrsto kazni**, v primerih ko zakon iz kriminalnopolitičnih razlogov to izrecno dovoljuje
- **posebno olajševalne okoliščine, ki utemeljujejo izrek milejše kazni** so primeri, ko gre za prekoračen silobran, prekoračeno skrajno silo, bistveno zmanjšano prištevnost, neopravičljivo pravno zmota, poskus, pomoč, napeljevanje k samomoru, pomoč pri samomoru
- sodišče izbira in odmero kazenske milejše sankcije obrazložiti

- **omilitev kazni brez omejitev** pomeni izjemno pooblastilo sodišču in je povezano z odpustitvijo kazni – ko ima sodišče pravico kazni odpustiti, jo lahko tudi omili brez omejitev

7. ODPUSTITEV KAZNI

- **odpustitev kazni** se uporablja za primere, kjer kaznovanje storilca ne bi bilo upravičeno bodisi zato, ker gre za bagatelno kaznivo dejanje, ali pa je odpustitev kazni primerna iz kriminalnopolitičnih razlogov.
- sodišče storilcu izreče obsodilno sodbo, ki obsega izrek o krivdi, vendar pa izreče pa, da se mu kazni odpusti
- odpustitev kazni je dovoljena le tedaj, kadar zakonik to izrecno določa
- odpustitev kazni je vedno **fakultativna**
- sodišče lahko v primerih, ko zakonik dopušča odpustitev, izbere ali bo storilcu izreklo kazni, ali mu jo bo omililo po pravilih o omilitvi, ali jo bo omililo brez omejitve, ali pa mu bo kazni odpustilo.
- sodišče sme storilcu kazni odpustiti tudi, če je storil **kaznivo dejanje iz malomarnosti**, posledice kaznivega dejanja pa ga toliko prizadevajo, da izrek kazni očitno ne bi bil upravičen, te posledice so predvsem osebne narave, storilca lahko prizadenejo neposredno ali posredno zlasti takrat, če gre za telesne poškodbe ali smrt kakšne osebe, ki je storilcu blizu (*prometne nesreče*)

SANKCIJE OPOZORILNE NARAVE

I. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI

- sankcije opozorilne narave so se začele razvijati, ko so začeli opozarjati na **negativne učinke kratkotrajnih prostostnih kazni**, poudarjati **specialnopreventivni pomen** kazenskih sankcij in **resocializacijo storilca**
- pojavila se težnja, da bi se oblikovale sankcije, ki bi nadomestile kazni odvzema prostosti, omejile prisilo in da kazni ne bi uporabljali, če to ne bi bilo nujno potrebno
- sankcije opozorilne narave se uporabijo za storilce lažjih kaznivih dejanj, za enkratne, priložnostne storilce, ki so storili dejanje zaradi trenutne stiske, trenutnega afekta, nepremišljenosti...
- takšnim storilcem se **ne izrekajo kazni odvzema prostosti**, ker bi kratkotrajna prostostna kazni nanje slabo vplivala (*psihični šok, razdor družine, izgubitev zaposlitev, stik s kriminalom v zaporu...*) in ker se lahko namen **kazni doseže z drugimi, manj represivnimi oblikami kazenskih sankcij** – z opozorilom
- **nad storilcem pa visi grožnja**, da bo moral prestati kazni, če v preizkusni dobi stori novo kaznivo dejanje
- končni sankcij opozorilne narave je enak kot pri kazni, samo način je drugačen

II. SISTEMI OPOZORILNIH SANKCIJ

- poznamo **sistem pogojne obsodbe** in **sistem sodnega opomina**
- **evropski kontinentalni sistem pogojne obsodbe:**
  - sodišče storilca kaznivega dejanja spozna za krivega in mu izreče kazni, vendar odloži njeno izvršitev ob pogoju, da storilec v preizkusni dobi ne stori novega kaznivega dejanja
  - v času preizkusne dobe storilec ni pod nadzorstvom ampak je prepuščen samemu sebi
  - prednost tega sistema je, da je cenejši, slabost pa, da je storilec prepuščen samemu sebi

- **anglo-ameriški sistem preizkušnje – probation:**
  - sodišče proti storilcu izvede kazenski postopek, v katerem ga spozna za krivega, vendar mu kazni ne izreče, ampak ga postavi na preizkušnjo in sicer pod posebno nadzorstvo, ki ga izvaja posebna služba svetovalcev
  - če storilec v preizkusni dobi ne stori nobenega novega kaznivega dejanja, sodišče kazni ne izreče
  - v času preizkusne dobe storilec ni prepuščen sam sebi, ampak nadzorstvo nad njim izvajajo posebni svetovalci, ki so strokovno usposobljeni
  - prednosti tega sistema je, da je storilec pod nadzorstvom, slabosti pa, da ne ve kaj ga čaka

III. POGOJNA OBSODBA

1. POJEM POGOJNE OBSODBE

- **pogojna obsodba** je poglavitna oblika sankcije opozorilne narave, ki nadomešča kazen
- pogojna obsodba **ne vsebuje izreka kazni**, ampak samo določitev kazni, zato da se obsojeni zaveda, kaj ga čaka, če bo pogojna obsodba preklicana – pogojna obsodba vsebuje opozorilo in grožnjo
- pogojnost obsodbe je v tem, da **kazen ne bo izvršena, če obsojeni v preizkusni dobi ne bo izvršil novega kaznivega dejanja** – preizkusna doba je najmanj 1 leto in največ 5 let
- **namen pogojne obsodbe** je, da storilcev lažjih kaznivih dejanj ne kaznujemo
- kljub temu pa pogojna obsodba **vsebuje negativno obsodbo**, ki se izraža v opozorilu, da se bo kazen izvršila, če bo storil novo kaznivo dejanje
- pogojna obsodba nima pravnih posledic, vendar se oseba, ki je pogojno obsojena, se šteje za obsojeno
- obsodba se vpiše v kazensko evidenco in se izbriše iz nje po enem letu, odkar je pretekla preizkusna doba, če obsojeni v tem času ni storil novega kaznivega dejanja

2. POGOJI ZA IZREK POGOJNE OBSODBE

- **pogoji povezani z določitvijo kazni**
  - pogojna obsodba se lahko izreče, če je sodišče določilo denarno kazen ali kazen zapora do 2 let, ta pogoje velja tudi, če sodišče izreče pogojno obsodbo v primeru steka
  - pogojne obsodbe ni mogoče izreči za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora najmanj 3 let
- **pogoji povezani z namenom pogojne obsodbe:**
  - pogojna obsodba se lahko izreče, če je sodišče prepričano, da storilec ne bo več ponavljal kaznivih dejanj
  - sodišče mora napraviti prognozo storilčevega bodočega vedenja – pri tem mora upoštevati:
    - osebnost storilca (*enkratnost kaznivega dejanja, naključen dogodek, trenutna stiska, izzvanost...*)
    - storilčevo prejšnje življenje (*ali je bil že prej obsojen oz. mu je že bila izrečena opozorilna sankcija*)
    - obnašanje storilca po storjenem kaznivem dejanju (*odnos do oškodovanca, povrnitev škode...*)
    - stopnja kazenske odgovornosti storilca (*intenzivnost krivde, različna stopnja prištevnosti*)
    - druge okoliščine v katerih je storil kaznivo dejanje (*čas in način izvršitve kaznivega dejanja*)

3. POGOJI IN OBVEZNOSTI, KI SE LAHKO NALOŽIJO POGOJNO OBSOJENEMU

- **splošni pogoj:**

- temelj pogojne obsodbe – pogojno obsojeni v preizkusni dobi ne sme storiti novega kaznivega dejanja
- ko ta doba preteče, pogojna obsodba preneha kot grožnja, kazen se ne izreče niti ne izvrši
- če pogojno obsojeni stori novo kaznivo dejanje se pogojna obsodba prekliče in se izvrši zagrožena kazen
- če je pogojno obsojeni stori kaznivo dejanje, pa se to ugotovi po enem letu ko se preizkusna doba že potekla, se mu ne more preklicati pogojne obsodbe
- **posebni pogoji:**
  - vrnitev premoženjske koristi, do katere je storilec prišel s kaznivim dejanjem
  - povrnitev škode, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem
  - če pogojno obsojeni ne izpolni naloženih posebnih pogojev mu sodišče lahko prekliče pogojno obsodbo
- **obveznosti:**
  - obveznosti, ki izhajajo iz nekaterih varnostnih ukrepov: če sodišče poleg pogojne obsodbe izreče tudi varnostni ukrep, lahko določi, da se bo pogojna obsodba preklicala, če bo pogojno obsojeni kršil prepoved ali če ni spoštoval dolžnosti, ki izhajajo iz varnostnega ukrepa
  - obveznosti, ki so določene pri posameznih kaznivih dejanjih: obveznosti, ki jih sodišče naloži pogojno obsojenemu med preizkusno dobo pri posameznem kaznivem dejanju, pri katerem so izrecno določene

4. PREKLIC POGOJNE OBSODBE

- pogojna obsodba se prekliče, če obsojeni ni izpolnjeval pogojev in obveznosti, ki so mu bile naložene
- pogojnemu obsojencu se izreče in izvrši kazen, ki je bila določena v pogojni obsodbi in odrediti
- **razlogi za preklic pogojne obsodbe:**
  - storitev novega kaznivega dejanja v preizkusni dobi:
    - obsojeni ni izpolnil temeljnega pogoja za pogojno obsodbo
    - preklic je *obligatoren*, če sodišče za novo kaznivo dejanje izreče kazen zapora 2 leti ali več
    - preklic je *fakultativen*, če sodišče za novo kaznivo dejanje izreče manj kot 2 leti zapora ali denarno kazen
  - sojenje zaradi prej storjenega kaznivega dejanja:
    - po izreku pogojne obsodbe se ugotovi, da je obsojeni storil kaznivo dejanje preden je bil pogojno obsojen
    - preklic je *fakultativen*, pogojna obsodba se prikliče, če sodišče presodi, da ne bi bilo podlage za pogojno obsodbo, če bi se za to dejanje vedelo
    - preklic zaradi prej storjenega kaznivega dejanja je mogoč samo med preizkusno dobo
  - neizpolnitev naloženih obveznosti:
    - če pogojno obsojeni ni izpolnil obveznosti, ki so mu bile naložene v določenem roku, ki ga je določilo sodišče ob pogojni obsodbi
    - *v takem primeru sodišče:* podaljša rok za izpolnitev obveznosti v mejah preizkusne dobe, fakultativno prekliče pogojno obsodbo in izreče kazen, ki je bila določena, odpusti izpolnitev ene ali več obveznosti, nadomesti obveznost z drugo ustrezno obveznostjo, če je iz upravičenih razlogov ne more izpolniti

5. DOLOČITEV OZ. IZREK KAZNI PRI PREKLICU POGOJNE OBSODBE

- če storilec med preizkusno dobo stori novo kaznivo dejanje ali če je storil kaznivo dejanje preden mu je bila izrečena pogojna obsodba, mu mora **sodišče izreči kazen za dve kaznivi dejanji in uporabiti pravila o steku**
- **če sodišče prekliče pogojno obsodbo:** upošteva kazen, ki je bila določena v pogojni obsodbi, ter določi kazen za prej storjeno oz. novo kaznivo dejanje, nato pa izreče enotno kazen po pravilih o steku

- če sodišče ne prekliče pogojne obsodbe:
  - za prej storjeno kaznivo dejanje oz. za novo kaznivo dejanje sodišče izreče kazen: prejšnja pogojna obsodba ostane v veljavi, nova kazen se izvrši, prestajanje kazni se ne šteje v preizkusno dobo zato se rok podaljša
  - za prej storjeno kaznivo dejanje oz. za novo kaznivo dejanje izreče sodišče pogojno obsodbo: po pravilih o steku se določi nova kazen in nova preizkusna doba, ki začne teči ob pravnomočnosti te sodbe
- kadar sodišče prekliče pogojno obsodbo zaradi neizpolnitve naloženih pogojev oz. obveznosti: izreče kazen, ki je bila določena v pogojni obsodbi in odredi njeno izvršitev, tu ni nobenih stekov

6. ROKI ZA PREKLIC POGOJNE OBSODBE

- pogojna obsodba se sme preklicati v preizkusni dobi
- skrajni rok je 1 leto po preteku preizkusne dobe, če obsojeni v preizkusni dobi stori novo kaznivo dejanje in se to ugotovi s sodbo šele po preteku preizkusne dobe
- skrajni rok za preklic pogojne obsodbe zaradi neizpolnjevanja obveznosti je tudi 1 leto
- v roku 1 leta, ki je določen za preklic pogojne obsodbe, mora postati sodna odločba o preklicu pogojne obsodbe pravnomočna

7. POGOJNA OBSODBA Z VARSTVENIM NADZOROM

- pogojna obsodba z varstvenim nadzorom pomeni nadziranje obsojenca v preizkusni dobi izven kazenskoprnega sistema, kar naj bi zagotavljalo boljše možnosti za to, da ne bo ponovil kaznivega dejanja
- to ni samostojna sankcija, temveč le posebna oblika pogojne obsodbe
- pogojna obsodba z varstvenim nadzorom obsega: nudenje pomoči, nadzorstvo in varstvo obsojenca
- pogojno obsodbo z varstvenim nadzorom je možno izrekat na 2 načina:
  - kot pogojno obsodbo z varstvenim nadzorstvom
  - kot pogojno obsodbo z varstvenim nadzorstvom in določitvijo navodil
- navodila obsegajo posebej določene naloge, ki se kažejo v prepovedih ali obsojencu nalagajo obveznosti:
  - zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu
  - obiskovati ustrezno poklicno, psihološko ali drugo svetovalnico
  - usposabljanje se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim in nagnjenju
  - porabljati dohodke v skladu s preživninskimi dolžnostmi
- varstveno nadzorstvo izvršuje poseben svetovalc – praviloma socialni delavec, ki ga določi sodišče
- svetovalc ima v zvezi z izvrševanjem varstvenega nadzora 3 poglobitve dolžnosti:
  - prispeva k temu, da obsojenec ne bi več ponavljal kaznivih dejanj
  - svojo dolžnost mora opravljati obzirno
  - sporočati mora sodišču o izvrševanju nadzorstva
- če obsojenec med preizkusno dobo ne izpolnjuje navodil ali se izmika stikom s svetovalcem, ga sodišče posvari, spremeni navodila, podaljša varstveno nadzorstvo ali prekliče pogojno obsodbo

IV. SODNI OPOMIN

1. POJEM SODNEGA OPOMINA

- sodni opomin je opozorilna sankcija, ki je nadomestilo za kazen
- vsebina sodnega opomina je v opozorilu storilcu kaznivega dejanja
- sodišče sodni opomin izreče v obliki sklepa, ki ne vsebuje krivdoreka

- sodni opomin je namenjen storilcu kaznivega dejanja, ki je manj nevaren, ki mu ni potrebno izreči kazni in na katerega bo opozorilo vplivalo tako, da ne bo več ponavljal kaznivih dejanj
- sodišče v vsakem posameznem primeru presodi ali je uporaba sodnega opomina upravičena in smotrna
- **razlike med sodnim opominom in pogojno obsodbo**
  - oboje sta sankciji opominjevalne narave
  - pogojna obsodba se izreče z obsodilno sodbo (*krivdorek*), sodni opomin pa s sklepom (*ni krivdoreka*)
  - pri pogojni obsodbi je določena kazen in preizkusna doba, pri sodnem opominu pa tega ni
  - pogojna obsodba se lahko prekliče, sodni opomin pa ne

2. RAZMERJE MED SODNIM OPOMINOM IN DEJANJE MAJHNEGA POMENA

- **merila za razlikovanje** dejanj za katera se izreka sodni opomin in dejanj majhnega pomena
  - dejanja majhnega pomena ne štejemo za kaznivo dejanje
  - sodni opomin se izreče za kaznivo dejanje, vendar storilca ni potrebno kaznovati, ker zadošča že opozorilo
  - dejanje majhnega pomena izpolnjuje formalne znake kaznivega dejanja, manjka pa mu nevarnost, zato je pri dejanju majhnega pomena izključena kaznivost
  - sodni opomin pa se izreče za dejanje, ki je po materialnih in formalnih znakih kaznivo dejanje, nevarnost obstaja, ampak je majhna
- **razlika med tema institutoma** je torej v intenzivnosti nevarnosti dejanja in storilca

3. POGOJI ZA IZREK SODNEGA OPOMINA

- **splošno pooblastilo za izrek sodnega opomina:** sodni opomin se izreka pri kaznivih dejanjih za katera je predpisana kazen zapora do 1 leta ali denarna kazen, podane morajo biti še olajševalne okoliščine
- **posebni pogoji za izrek sodnega opomina:** sodni opomin je mogoče izreči za dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do 3 let, vendar morajo biti izpolnjeni posebni pogoji, ki jih zakonik določa pri takih kaz. dejanjih
- **sodišče** pri presoji ali naj se uporabi sodni opomin **upoštevava:** osebnost storilca, njegovo prejšnje življenje, obnašanje po storjenem kaznivem dejanju, stopnjo kazenske odgovornosti, namen opomina...
- sodni opomin se lahko izreče tudi za več kaznivih dejanj v steku, če so za vsako od njih podani pogoji za izrek

4. POSLEDICE SODNEGA OPOMINA

- sodni opomin nima pravnih posledic – ni obsodbe
- storilec velja za obsojenega in sodna odločba se vpiše v kazensko evidenco
- sodni opomin se izbriše iz kazenske evidence, če storilec v 1 letu ne stori novega kaznivega dejanja
- ob sodnem opominu je možno izreči tudi varnostna ukrepa odvzem vozniškega dovoljenja in odvzem predmetov